

Plenum

Tisdag 10.12.2024 kl. 22.10—1.47

4. Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om välfärdsområden och 2 och 17 § i lagen om ordnande av social- och hälsovården och räddningsväsendet i Nyland

Regeringens proposition RP 78/2024 rd
Utskottets betänkande FvUB 26/2024 rd

Första behandlingen

Andre vice talman Tarja Filatov: Ärende 4 på dagordningen presenteras för första behandling. Till grund för behandlingen ligger förvaltningsutskottets betänkande FvUB 26/2024 rd. Nu ska riksdagen besluta om innehållet i lagförslagen. — Den allmänna debatten börjar. Presentationsanförande, utskottets ordförande ledamot Peltokangas frånvarande. Ledamot Siponen frånvarande. — Ledamot Kallio.

Debatt

23.27 **Vesa Kallio kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Täällä salissa ovat koko hallituskauden ajan olleet vastakkain hallituksen näkemys siitä, että päätösvalan ja rahoituksen leikkaaminen hyvinvointialueilta on hyvä ja oikein, ja keskustan näkemys siitä, että palvelut tulee turvata koko maassa.

Poimintoja hyvinvointialueilta tulleesta lausuntopalautteesta hallituksen esityksiin: ”Valmistelussa ei hyödynnetty hyvinvointialueiden asiantuntemusta.” ”Esitetyt tavoitteet ja keinot eivät kohtaa.” ”Esitys lisää merkittävästi byrokratiaa, vie resursseja pois hyvinvointialueiden oikeista töistä.” ”Esitys lisää valtiovarainministeriön ohjausvaltaa entisestään hyvinvointialueiden autonomian kustannuksella.” ”Hallituksen esityksellä luodaan jatkuva uhka hyvinvointialueille, mikä estää niiden toiminnan pitkäjänteisen ja alueen tarpeista lähtevän kehittämisen ja kehittymisen.”

Kun hallitus ja hyvinvointialueet ovat näkemyksissään näin kaukana toisistaan, herää kysymys, kumpi on oikeassa ja kumpi väärässä. Vastaus on kirkastunut viime päivien aikana entistä kirkkaammaksi: hyvinvointialueet ovat oikeassa.

Asiantuntijat tekivät harvinaisen selväksi, että ennakollinen talouden ohjauksen menettely ei ratkaise hyvinvointialueiden talouden perusongelmaa eli hyvinvointialueiden rahoituksia ja sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen palveluita koskevia lakisääteisten velvollisuuksien välistä epätasapainoa. Päinvastoin hallituksen toimet lisäävät hyvinvointialueiden hallinnollista raskautta, mikä vie resursseja näiltä oikeilla töiltä, ihmisten tarvitsemien palvelujen tuottamiselta. Nyt tässä käsittelyssä oleva lakimuutos pakottaa alueita säästämään ihmisten tarvitsemista palveluista.

Arvoisa puhemies! Hallitus näyttää olevan kykenemätön tunnustamaan, että hyvinvointialueita velvoittavat sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen palveluita säätelevät lait ja perus-

Punkt i protokollet PR 132/2024 rd

tuslakiin säädetty jokaisen oikeus riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Tänään uutisista on saatu lukea Etelä-Karjalan hyvinvointialueen kokouksesta, jossa ollaan juuri tämän asian tiimoilla, ja jää nähtäväksi, miten se tulee ratkeamaan sitten jatkossa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Räsänen.

23.30 Hanna Räsänen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tulemme jättämään sitten toisessa käsittelyssä hylkäysehdotuksen ja ponnet, mutta ajattelin jo tässä vaiheessa hiukan perustella, miksi.

Valiokuntaryhmämme mielestä tämä puheena oleva esitys vie sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen toimeenpanoa yhä syvemmälle harhapoluille. Tämä on itse asiassa osa hallituksen surullista saagaa, missä tuodaan pirstaleittain erilaisia lakiesityksiä, ja todellakaan hyvinvointialueisiin liittyvät lakiesitykset eivät ainakaan helpota ja paranna hyvinvointialueitten asemaa.

Hyvinvointialueilta on jatkuvasti leikattu rahoitusta kaikin mahdollisin tavoin muun muassa leikkaamalla jälkikäteisrahoitusta määräaikojen ja mitoitusten väljentämisen yhteydessä sekä asiakasmaksukorotuksen kautta. Sen lisäksi on useaan otteeseen kannettu huolta hyvinvointialueiden päättäjien oikeudellisesta asemasta. Nyt kun hallitus tekee ohjausliikkeitä pakolla, niin kuitenkin se vastuu jää sitten demokraattisesti vaaleilla valituille hyvinvointialueiden päättäjille. Oikeudelliset asiantuntijatkin ovat nostaneet jo esille sitä huolta, että jos sattuu sitten joko rahoitusleikkausten takia tai näitten äsken esillä olleiden sairaalan yöpäivystysten lakkautusten takia henkilövahinkoja, niin kuka on se, joka kantaa sitten lopullisen vastuun. Onko se hyvinvointialueen päättäjä? On surullista odottaa. Joudumme ehkä odottamaan sitä oikeustapausta, milloin lähtee näytille käytäntö siitä, mitä tässä tuleman pitää.

Nostimme myös esille valiokunnassa useaan otteeseen sen, että hallitus ei ole kyennyt perustelemaan tässä esityksessä, kuinka valtiovarainministeriö voisi itse asiassa edes tietää näitä hyvinvointialueiden tilanteita paremmin kuin ne hyvinvointialueiden päättäjät tai viranhaltijat. Olosuhteet ovat eri puolilla Suomea varsin erilaiset, ja todellakin on niin, että suuri viisaus ei asu pelkästään valtiovarainministeriössä, vaan kyllä se on siellä hyvinvointialueella ja päättäjillä.

Esitys on myös hyvän lainsäädännön vastainen, hallituksen ennakointimenettelyyn joutumiselle esittämät kriteerit ovat tulkinnanvaraisia. Lainsäädännön pitäisi olla tarkkarajaista, ja sinne ei pitäisi jäädä tällaisia tulkinnanvaraisuuksia ja oikeusaukkoja. Ja pelkään pahoin, että myös nämä joudutaan koeponnistamaan jossain vaiheessa siinä oikeusasteessa.

Tulemme jättämään sitten siellä toisessa käsittelyssä vastalauseen ja esityksen lakiehdotuksen hylkäämisestä. Ja lisäksi tulemme esittämään neljä lausumaa, mitkä sitten luen siinä toisessa käsittelyssä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Honkonen.

23.32 Petri Honkonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tähän vielä jatkoksi pari ajatusta, mitä tässä edustaja Räsänen hyvässä puheenvuorossaan äsken toi esiin.

Nythän tästä ennakkollisen ohjauksen kiusaamisen menettelystä, joka hyvinvointialueisiin kohdistetaan, on ensinnäkin vaikea sanoa, mitä tämän taustalla todellisuudessa on. Aina-

Punkt i protokollet PR 132/2024 rd

kin vaikuttaa siltä, että tämän valmistelussa eivät ole päässeet sosiaali- ja terveydenhuollon substanssiosaajat määrittelemään sitä, mitenkä hyvinvointialueita ohjataan, vaan tässä on kyllä ihan muut tarkoitusperät.

Nythan hallitus on tuonut tänä syksynä jo kolme ehdotusta, joista tämä on yksi — kolme ehdotusta, jotka kaventavat ensinnäkin hyvinvointialueiden itsehallintoa. Tämä jälkikäteistarkastuksen leikkaus, porrastus, on yksi, ja tosiaankin tämä taloudellisen ohjauksen menettelyn tiukentaminen ja sitten siihen arviointimenettelyn kynnyksen madaltaminen on toinen kokonaisuus, ja sen ohella sitten on myös tämä sairaalakysymys, josta tänään aikaisemmin keskusteltiin pitkästi. Siinäkin on kyse merkittävästä puuttumisesta perustuslain suojaaman kunnallisen itsehallinnon toimintaan, jota hyvinvointialueetkin edustavat.

Tämä on valitettava asia, ja niin kuin tuossa edellä edustaja Räsänen sanoi, parempi olisi nyt antaa työrauha hyvinvointialueille tässä toimeenpanossa ja luottaa siellä olevaan osaamiseen. Sitten on aika tehdä isompia rakenteellisia muutoksia, jos niitä katsotaan tarpeelliseksi tehdä.

Mutta niin kuin tässä on todettu, toisessa käsittelyssä tulemme esittämään tälle ehdotukselle hylkyä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Valtola.

23.34 Oskari Valtola kok: Arvoisa rouva puhemies! Hyvinvointialueet ovat aloittaneet toiminnan kannalta hyvin. Palvelut ovat monella alueella parantuneet, ja tämmöiset hyvin monesta kunnasta yhteen puristetut alueet ovat myös päässeet hyvään vauhtiin toiminnassaan.

Sen sijaan rahoituskriisi hyvinvointialueilla puskee edelleen päälle, niin kuin on puskenut jo ennen hyvinvointialueiden aloittamista johtuen näistä sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten voimakkaasta kasvusta. Tällä hetkellä meillä on kuusi hyvinvointialuetta erityistarkkailussa, eli käytännössä voisi sanoa, että tässä ennakkolisessa menettelyssä, vaikka sen niin sanotusti lainsäädäntö ei ole voimassa. Tällä menettelyllä on hyvä tavoite ohjata ja auttaa hyvinvointialueita varhaisemmassa vaiheessa, jos talous rupeaa liusumaan huonoon tilanteeseen.

Tällä hetkellähän meillä ainakin sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, kun asiantuntijoita kuultiin, oli näkemys, että käytännössä kaikki hyvinvointialueet tällä hetkellä täyttäisivät tämän ennakkolisessa menettelyn kriteerit. Itse katson tätä pitemmällä aikavälillä. Toivon ja uskon, että hyvinvointialueet tästä alkuvaiheen kriisistä ja toiminnan käynnistämisestä pääsevät eteenpäin. Ja kun talous tasapainottuu, niin tämä voi olla hyvä keino ohjata hyvinvointialueita, joilla talouden hallintaan ja toimintaan rupeaa tulemaan ongelmia, ja sitä kautta pystytään auttamaan VM:n toimesta alueita eteenpäin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

23.36 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Kuten edustaja Valtola äsken sanoi, niin erään arvion mukaan periaatteessa kaikki, tai ainakin melkein kaikki, hyvinvointialueet olisivat jo mahdollisesti tällaisen arviointimenettelyn piirissä tai sen tarpeessa, ja se tavaltaan kuvaa sitä, että eihän me nyt oikeasti sitten ihan tämänkaltaista menetelmää tarvittaisi tässä. Eli mitä senkaltaista ohjausta tai muita keinoja VM:llä oikeasti on tarjota, että kaikki alueet, joilla on yhteinen ongelma, voisivat sitten selviytyä nykyistä paremmin?

Punkt i protokollet PR 132/2024 rd

Viitaan tässäkin, kuten eräässä aikaisemmassa keskustelussa, Valtiontalouden tarkastusviraston tuoreeseen selvitykseen, jossa käsiteltiin myös sitten juuri tätä arviointimenetelyä. Siitä meillä oli tarkastusvaliokunnassa erinomaiset kuulemiset, ja todettiin, että sen pitäisi olla huomattavasti erilainen, eli siinä pitäisi myös käydä läpi sitä, mikä on palvelujen tilanne, mikä on talouden tilanne ja kaikkia näitä asioita. Eli tämä ei ole pelkästään fisikaalinen kysymys.

No, toinen tähän liittyvä asia, jonka otan esille, koska siitäkin käytettiin eräs puheenvuoro tänään, on se, että nyt kun ensi vuodelle tulee se vuoden 23 jälkikätestarkistus, niin nythän ensi vuoden talousarviot ovat tasapainossa, jopa voitollisia. Meidänkin omalla alueella on nyt suunnitteilla 55 miljoonan euron ylijäämä, ja se, mitä täällä referoitiin, oli Pohjois-Pohjanmaan johtaja Ilkka Luoman Kaleva-lehdessä ollut maininta, että ensi vuosi näyttää hyvältä. Kyllä, kyllä, ensi vuosi, ja mahdollisesti samalla tavalla myös vuosi 26, tulee menemään, koska tältä vuodelta kertyvä ehkä noin 1,4 miljardin alijäämä tulee tarkoittamaan sen suuruista jälkikätestarkistusta sitten vuonna 26, mutta meillä on tämä neljän vuoden yhteinen ongelma. Jos me tulkitsemme nämä jälkikätestarkistukset sillä tavalla, että ne ovat oikeasti tarkoitetut kattamaan vuoden 23 ja sitten myöhemmin vuoden 24 alijäämä — sitähan ne eivät siis tilinpäätöksellisesti ole, koska tilinpäätökset on jo suljettu niiltä vuosilta, mutta käytännössä ne ovat siis juuri se rahasumma, joka on se vaje näiltä aiemmilta vuosilta — niin meillähan on edelleen kattamatta se vuosien 23 ja 24 alijäämä. Sen takia tämä tarkastelukausi, joka päättyy vuoteen 26, on ehdottomasti liian lyhyt, ja se on nyt johtamassa toisaalta epätoivoisiin ja epäterveisiin leikkauksiin alueilla ja toisaalta myös VM:n toimesta sen toteamiseen, että eihän tässä oikeastaan vuonna 26 yksikään alue ole saavuttanut tasapainoa, ja niinpä sitten mitään erityisiä toimenpiteitä ei alueiden suhteen oikein voida tehdä, vaan VM:kin seuraa sitten asiaa vielä pari vuotta, kuten kansliapäällikkö Juha Majanen totesi.

On tämä kaiken kaikkiaan hyvin haastava tilanne, ja minusta tämän asian vastustaminen, niin kuin täällä keskustan puheenvuoroissa esitettiin, on hyvin perusteltua.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Väyrynen.

23.40 Ville Väyrynen kok: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Itse näen sen sillä lailla, että se on juuri näin niin kuin edustajat Valtola ja Lindén sanoivat, että tässä ovat käytännössä kaikki hyvinvointialueet ajautumassa alijäämään, mutta eihän se nyt estä tämmöistä lakia tekemästä. Näitähan tehdään tulevaisuutta ajatellen, ja ainakin oma ajatukseni olisi, että ei tämä nyt ihan pysyvä tilanne ole kuitenkaan hyvinvointialueilla.

Mitä tulee edustaja Honkosen termiin, oliko se kiusaamismenettely, niin kyllä täällä esityksessä minun mielestäni hyvin on perusteltu tämä: ”Ennakollinen taloudenohjauksen menettely olisi hyvinvointialueen ja valtiovarainministeriön neuvottelumenettely, jonka tavoitteena on ehkäistä hyvinvointialueen talouden tilan vaarantumista. Menettelyn yhteydessä voitaisiin neuvotteluissa muodostettavan tilannekuvan perusteella antaa hyvinvointialueille talouden tervehdyttämistä ja palveluiden järjestämisen turvaamista koskevia suosituksia.” En näe tässä ajatuksessa sinänsä mitään moitittavaa. [Puhemies koputtaa] Kuukaan ei kiistä tämän hetken tilannetta hyvinvointialueilla. Keski-Suomesta Honkosen kanssa molemmat ollaan ja tiedetään todellakin, kuinka haasteellinen se tilanne on, mutta sieltä esimerkiksi ei ole tullut missään nimessä yksiselitteistä moitetta tälle ajatukselle, vaan he ovat itse asiassa tyytyväisiä kaikesta keskusteluyhteydestä, mitä ministeriöön saa-

Punkt i protokollet PR 132/2024 rd

daan ja miten pystytään yhdessä näitä tilanteita ratkomaan. Uskoisin, että tähän kaikki pyrkivät. — Kiitos.

Riksdagen avslutade den allmänna debatten.

Riksdagen godkände innehållet i lagförslag 1 och 2 i proposition RP 78/2024 rd enligt betänkandet. Första behandlingen av lagförslagen avslutades.